

PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI BỀN VỮNG TẠI KHU RAMSAR XUÂN THỦY (HUYỆN GIAO THỦY, TỈNH NAM ĐỊNH)

PHẠM XUÂN HẬU*, NGUYỄN THỊ DIỄM TUYẾT**

TÓM TẮT

Khu Ramsar Xuân Thủy là một trong 6 khu Ramsar của Việt Nam được Ban Thư kí Công ước Ramsar thuộc UNESCO công nhận, với chức năng là khu dự trữ sinh quyển và duy trì đa dạng sinh học cần được bảo vệ nghiêm ngặt. Đây cũng là địa bàn có nhiều tiềm năng đang được khai thác cho các hoạt động du lịch, có sức thu hút du khách trong và ngoài nước. Bài báo trình bày những ưu thế của khu Ramsar Xuân Thủy và việc khai thác những ưu thế này nhằm phát triển du lịch sinh thái bền vững trong hiện tại và tương lai.

Từ khóa: khu Ramsar Xuân Thủy, du lịch Ramsar, du lịch bền vững.

ABSTRACT

Developing the sustainable ecotourism at the Ramsar Xuan Thuy site (Giao Thuy district, Nam Dinh province)

The Ramsar Xuan Thuy is one of the 6 Ramsar sites of VietNam which is recognized by the Ramsar Convention Secretariat, UNESCO. It has the function as biosphere reserves and maintaining biodiversity, which needs to protect strictly. This is also a locality with numerous potentials, which is exploiting for tourism activities and attracting more and more tourists at home and abroad. This paper presents the advantages and the exploitation of these in order to develop the sustainable ecotourism at the Ramsar Xuan Thuy site currently and in the future.

Keywords: Ramsar Xuan Thuy site, Ramsar tourism, sustainable tourism.

1. Đặt vấn đề

Huyện Giao Thủy, tỉnh Nam Định là huyện có vị trí địa lý thuận lợi, nguồn tài nguyên phong phú, đa dạng với bãi biển đẹp, điều kiện khí hậu đồng bằng khá ổn định. Trong phương hướng và mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội huyện Giao Thủy đã xác định: 1) Phát triển bền vững du lịch, đảm bảo hiệu quả kinh tế - xã hội cao gắn với đảm bảo vững chắc an ninh quốc phòng, đa dạng hóa sản phẩm du lịch, kéo dài thời gian lưu trú của khách, tăng hiệu quả kinh doanh và sức hấp dẫn với du khách...; tạo nhiều việc

làm cho người lao động, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho nhân dân, góp phần tích cực chuyển dịch cơ cấu kinh tế...; phát huy truyền thống và bản sắc văn hóa dân tộc, tôn tạo và giữ gìn các di tích lịch sử văn hóa cảnh quan môi trường...; 2) Phát triển du lịch sinh thái Vườn Quốc gia Xuân Thủy (nay là khu Ramsar Xuân Thủy) với những sản phẩm du lịch chính là du lịch sinh thái rừng ngập mặn, nghiên cứu khoa học, cùng các dịch vụ du lịch chất lượng cao (cơ sở lưu trú, ẩm thực, giao thông, viễn thông, văn hóa). Mục tiêu đến năm 2015, ngành

* PGS TS, Trường Đại học Văn Hiến; Email: haupx@ier.edu.vn

** ThS, Trường Đại học Văn Hiến

du lịch Giao Thủy đón khoảng 324.000 lượt khách, trong đó có 323.000 khách nội địa và 1000 lượt khách quốc tế; thu hút khoảng 2.200 lao động (khoảng 800 lao động trực tiếp, 1.400 lao động gián tiếp) làm việc trong ngành du lịch.

Vườn Quốc gia Xuân Thủy đã được Ban Thư ký Công ước Ramsar thuộc UNESCO công nhận là khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam với chức năng là khu dự trữ sinh quyển và duy trì đa dạng sinh học cần bảo vệ nghiêm ngặt. Nơi đây đã trở thành một địa danh “đặc biệt” bởi có nhiều ưu thế phát triển du lịch. Tuy nhiên, trong những năm qua, trung bình mỗi năm khu Ramsar Xuân Thủy chỉ đón khoảng 5.000 lượt khách, trong đó khách quốc tế khoảng hơn 100 người. Kết quả này cho thấy quá trình khai thác tiềm năng phát triển du lịch tại khu Ramsar

còn rất hạn chế, chưa tương xứng với tiềm năng vốn có. Vấn đề đặt ra là khi phát triển du lịch sinh thái bền vững tại khu Ramsar Xuân Thủy, cần thực hiện phù hợp nhiệm vụ bảo tồn vùng đất ngập nước có tầm quan trọng quốc tế (công ước Ramsar - UNESCO) với định hướng chiến lược phát triển kinh tế chung và ngành du lịch nói riêng, nhằm đem lại hiệu quả cao khi khai thác tài nguyên ưu thế của địa phương.

2. Khu Ramsar Xuân Thủy - những lợi thế phát triển du lịch

2.1. Các khu Ramsar ở Việt Nam

Đến tháng 8/2015, Việt Nam đã có 06 vườn quốc gia được công nhận là khu Ramsar của thế giới, với chức năng là khu dự trữ sinh quyển và duy trì đa dạng sinh học cần bảo vệ nghiêm ngặt (xem bảng).

Một số thông tin về các khu Ramsar của Việt Nam

Tên và vị trí các khu Ramsar	Ngày công nhận	Diện tích	Nguồn lợi sinh vật, đa dạng sinh học
Xuân Thủy (Nam Định)	Tháng 12/2004	12.000 ha	Thực vật với 120 loài bậc cao, hơn 3000 ha rừng ngập mặn. Các hệ sinh thái rừng ngập mặn: Động vật: có 107 loài cá, 500 loài thủy sinh, 220 loài chim, hơn 150 loài di cư (09 loài nằm trong sách Đỏ quốc tế), hơn 10 loài thú (cá heo, cá đầu ông sư, rái cá), nhiều bò sát, lưỡng cư; các loài chim: Cò thìa, Bò nông, Choắt mỏ vàng
Bàu sấu (thuộc VQG Cát Tiên)	Tháng 8/2005	13.759 ha	Là khu ngập nước nội địa ven sông độc đáo nhất về môi trường sinh thái tự nhiên với những giá trị và chức năng nổi trội, nơi bảo tồn đa dạng sinh học của vùng Đông Nam Bộ. Có khoảng 50 loài động, thực vật thủy sinh quý hiếm, 131 loài cá đặc hữu, 06 loại rùa và một số loài chim, đặc biệt là loài cá sấu Xiêm

Hồ Ba Bể (Bắc Kạn)	Tháng 02/2011	7.610 ha (Hồ Ba Bể: 500 ha)	Các danh thắng đặc sắc, kì thú như hang Dơi, động Puông, động Nà Phòong, động Thắm Kít; là 1 trong 20 hồ nước ngọt đẹp nhất thế giới đã được công nhận là Vườn di sản ASEAN. Hệ thống rừng đặc dụng nổi tiếng Việt Nam với các sinh cảnh nước ngọt rất đa dạng, một loài linh trưởng có vùng phân bố hẹp là Voọc đen má trắng
Tràm Chim (Đồng Tháp)	Tháng 02/2012	313ha	Còn gần 3.000 ha tràm và gần 1.000 ha lúa trời, sen, súng, nơi đặc trưng về sự bảo tồn tính toàn vẹn của các hệ sinh thái đất ngập nước trong khu vực sông Mekong. Có hơn 250 loài chim nước, trên 100 loài cá nước ngọt, 190 loài thực vật bậc cao, nhiều loài lưỡng cư, bò sát và các phiêu sinh vật khác. Đặc biệt có 32 loài chim quý hiếm của thế giới có giá trị bảo tồn, như: Ngan cánh trắng, Cú lợn lưng nâu, Đại bàng đen, Chích chòe lửa, Ô tác, Cò thìa, Cò quắm, Công đất, Gà đái, Giang sen, Diệc, Trích, Rồng rộc vàng
Mũi Cà Mau (Cà Mau)	13/4/2013	41.862 ha	- Là mô hình bảo tồn bền vững tài nguyên rừng ngập mặn. Hệ sinh thái đất ngập nước với những thực vật đặc trưng, gồm: sú, vẹt, đước, mắm, tràm... - Động vật có khoảng 93 loài chim, 26 loài thú, 43 loài bò sát, 9 loài lưỡng cư, 233 loài thủy sản; nhiều loài quý hiếm như Bò nông chân xám, Cò trắng Trung Quốc, Giang sen, Rái cá, Rùa hộp lưng đen, Cây giông đóm lớn, Rùa rặng, Rùa ba gờ, Rùa cổ bự, Ba ba Nam Bộ...
Côn Đảo (Bà Rịa - Vũng Tàu)	18/6/2013	20.000 ha	- Động vật rừng gồm 144 loài (28 loài thú, chim 69 loài, bò sát 39 loài, lưỡng cư 8 loài. Hệ sinh thái biển với 1.321 loài, trong đó thực vật ngập mặn có 23 loài, rong biển 127 loài, cỏ biển 7 loài, phù du thực vật 157 loài, phù du động vật 115 loài, san hô 219 loài... với 37 loài có tên trong sách Đỏ Việt Nam

2.2. Khu Ramsar Xuân Thủy – những lợi thế phát triển du lịch

Vùng đất ngập nước Xuân Thủy (Giao Thủy - Nam Định) là khu vực ngập nước điển hình còn lại ở vùng đồng bằng sông Hồng, đã được Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 01/QĐ-TTg, ngày 02/01/2003, chuyển hạng từ khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước thành

Vườn quốc gia Xuân Thủy, có tổng diện tích 12.000 ha. Tháng 01/1989, Vườn Quốc gia Xuân Thủy là đơn vị đầu tiên của Việt Nam tham gia Công ước quốc tế Ramsar (Công ước bảo vệ những vùng đất ngập nước có tầm quan trọng quốc tế). Tháng 12/2004, Ban Thư kí Công ước Ramsar thuộc UNESCO chính thức công nhận Vườn Quốc gia Xuân Thủy là

khu Ramsar thứ 50 của thế giới và là khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam và cũng là đầu tiên của Đông Nam Á.

Đặc điểm nổi bật của khu Ramsar Xuân Thủy là vùng cửa sông với hệ sinh thái bùn lầy và rừng ngập mặn ven biển còn sót lại; là vùng lõi của khu dự trữ sinh quyển ở lưu vực vùng đồng bằng sông Hồng, rất phong phú đa dạng về tài nguyên.

Về thực vật, có 120 loài thực vật bậc cao, hơn 3000 ha rừng ngập mặn. Các hệ sinh thái rừng ngập mặn có tầm quan trọng trong việc duy trì khai thác thủy sản, sản xuất lương thực, cung cấp tài nguyên gỗ, củi và bảo vệ vùng ven bờ, hạn chế tác động của biển.

Về động vật, có 107 loài cá, 500 loài thủy sinh, 220 loài chim (hơn 150 loài di cư, 09 loài nằm trong sách Đỏ quốc tế), hơn 10 loài thú (cá heo, cá đầu ông sư, rái cá) và nhiều loài bò sát, lưỡng cư; là địa bàn cư trú của các loài chim nước và chim di cư, như: Cò thìa, Bò nông, Choắt mỏ vàng. [5]

Nơi đây là một trong số vùng đất tiêu biểu cho nền văn hóa mở đất của cộng đồng cư dân đồng bằng sông Hồng với truyền thống quai đê, lấn biển chinh phục thiên nhiên để tạo lập những làng quê trù phú. Sinh hoạt văn hóa của cộng đồng dân cư gắn với nền văn minh lúa nước đồng bằng sông Hồng, với những làn điệu hát chèo, chầu văn, múa lân, đấu vật, chọi gà cùng các lễ hội đình làng mang màu sắc gắn kết cộng đồng “tình làng nghĩa xóm” chặt chẽ.

Trong nhiều năm qua, ngoài việc thực hiện nhiệm vụ bảo tồn nguyên vẹn

hệ sinh thái đất ngập nước tại khu vực cửa sông ven biển, hệ sinh thái đặc thù theo quy định của Công ước Ramsar quốc tế, nơi này cũng đã và đang được khai thác những sản phẩm ưu thế phục vụ du lịch, đón tiếp du khách trong và ngoài nước với các tour kết hợp ngắn ngày (trong tỉnh), dài ngày (của các tỉnh xa và quốc tế).

Du khách đến Khu Ramsar Xuân Thủy sẽ được thưởng thức cảnh quan thiên nhiên sinh động, hấp dẫn, như: những đàn chim di trú về ngủ đêm tại rừng sú vẹt; tham gia các chuyến du thuyền đi dọc theo sông Vọng ra cửa Ba Lạt (cửa sông Hồng); được thăm ngọn hải đăng Tiên Hải, đài quan sát Cồn Ngạn và thăm Cồn Xanh - một đảo cát pha mới bồi; thăm các cánh rừng ngập mặn ở cửa sông; cùng người dân địa phương bắt tôm, cá, ngao ven bãi biển; thưởng thức những đặc sản ẩm thực tự tay thực hiện (nướng tôm, ngao...); thưởng thức và tham gia giao lưu văn nghệ do các “nghệ sĩ hát chèo dân gian” biểu diễn vào buổi tối.

3. Phát triển du lịch khu Ramsar Xuân Thủy

3.1. Phát triển các loại hình du lịch

Đối với vùng trũng ngập nước thường xuyên của cư dân vùng đồng bằng sông Hồng nói chung và Giao Thủy nói riêng vốn không mấy thuận lợi cho sản xuất nông nghiệp, nhất là trong phát triển du lịch, thì mức độ quan tâm không đáng kể, vì lợi ích kinh tế đem lại khó phân biệt và xác định. Từ khi có sự xác nhận của tổ chức Công ước Ramsar quốc tế về những cảnh quan sinh thái đặc thù

(sự đa dạng sinh học) cần được bảo tồn, khuôn viên 12.000 ha tại khu Vườn Quốc gia Xuân Thủy có danh tính mới: là khu Ramsar thứ 50 của thế giới, khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam và Đông Nam Á... Vùng đất này đã trở thành đối tượng “đặc biệt” cần tập trung khai thác của ngành du lịch để phát triển những loại hình du lịch gắn với sản phẩm độc đáo, hấp dẫn, có sức hút mạnh du khách trong và ngoài nước, như: Du lịch sinh thái – nhân văn bền vững, Du lịch công vụ (nghiên cứu, tìm hiểu - học tập kinh nghiệm), Du lịch có trách nhiệm (tham gia hoạt động bảo vệ môi trường) với nội dung phong phú:

- Tham quan, thưởng ngoạn những cảnh quan đất ngập nước vùng cửa sông, ven biển cùng những loài chim nước quý hiếm.

- Tham quan và học tập kinh nghiệm nuôi trồng thủy sản của dân địa phương vùng đầm, tham gia chương trình câu cá trong đầm và cửa sông.

- Thực hiện các nghiên cứu về lịch sử hình thành phát triển vùng đất ngập nước Xuân Thủy, các cảnh quan và hệ sinh thái động thực vật quý hiếm; những công trình kiến trúc, điêu khắc đặc sắc tại khu và vùng phụ cận.

- Thường thức và cùng tham gia các hoạt động văn hóa đậm đà bản sắc của nền văn minh lúa nước vùng đồng bằng sông Hồng, múa lân, chọi gà, đấu vật, hát chèo, hát chầu văn trong dịp lễ hội và lễ tết đầu năm mới của dân cư bản địa.

- Các đoàn, nhóm học sinh, sinh viên có cơ hội tìm hiểu, trao đổi thêm kiến thức, nâng cao nhận thức về những cảnh quan thiên nhiên và nhân văn ở những

vùng đất “đặc biệt” được tổ chức bảo tồn thiên nhiên thế giới công nhận và cùng có trách nhiệm bảo tồn. Từ đó nâng cao lòng yêu thiên nhiên đất nước, nêu cao ý thức, tính tự giác và trách nhiệm tham gia các hoạt động bảo vệ môi trường, bảo tồn những giá trị do thiên nhiên ban tặng và công sức của cộng đồng dân cư tạo ra.

3.2. Phát triển các tuyến du lịch kết hợp (nội bộ khu và ngoài khu)

Đến nay, các tuyến du lịch vẫn chủ yếu thực hiện theo sự chi phối từ các tuyến chung của huyện Giao Thủy và của tỉnh Nam Định. Lượng du khách rất khiêm tốn, đặc biệt là rất ít khi khách có mục đích riêng để đến vùng ngập nước này. Tuy nhiên, những hoạt động nhằm hoàn thiện tour kết hợp cho du khách được coi là nền tảng cho việc thiết lập các tuyến, tour trong tương lai đã được hình thành như sau:

- *Tuyến tham quan, giải trí:* Thời gian du lịch từ 01 đến 02 ngày. Những du khách có nhu cầu khám phá thiên nhiên, đến đây sẽ được chiêm ngưỡng cảnh quan độc đáo của hệ sinh thái đất ngập nước vùng cửa sông, ven biển với hành trình như sau:

Xuất phát từ trụ sở khu Ramsar Xuân Thủy, du khách đi thuyền dọc theo sông Vọng đến cuối Cồn Lu, Cồn Ngạn. Tại đây, du khách sẽ ghi nhận được nơi tập trung của những đàn chim di trú, nơi ngụ cư của các loài chim nước quý hiếm; vùng nuôi ngao quảng canh của cộng đồng dân cư địa phương, các đàn chim di trú thường tụ tập tại đây để kiếm mồi, du khách có thể quan sát chúng bằng ống nhòm. Tiếp tục đi bộ dọc theo các giồng

cát ở mé ngoài Cồn Lu, du khách sẽ được quan sát rừng phi lao và xem các loài chim rừng quý hiếm ở đây. Kết thúc hành trình tour, du khách tiếp tục hành trình bằng thuyền quay trở về trụ sở khu Ramsar.

- *Tuyến tham quan, tìm hiểu, học hỏi kinh nghiệm:* Du khách tham gia hành trình tour bộ hành, đi qua các cảnh quan tự nhiên gồm các khu rừng ngập mặn và các mô hình nuôi tôm sinh thái điển hình của cộng đồng dân cư địa phương (thời gian 01 ngày). Trong tour, du khách được ghé thăm các đầm tôm, nghe hướng dẫn phương thức nuôi trồng thủy sản quảng canh cải tiến từ các chủ đầm; tham gia câu cá trong đầm; quan sát các loài chim hoang dã kiếm mồi. Vào mùa chim di trú, du khách có thể tận mắt thưởng thức những con Cò thìa, một loài chim di trú quý hiếm có tên trong sách Đỏ quốc tế, cùng nhiều loài chim nước khác đang chung sống thân thiện với con người trong các đầm tôm; được thưởng thức các món ăn địa phương.

- *Tuyến du khảo đồng quê:* Thời gian đi về trọn 01 ngày. Tour này phục vụ những du khách có nhu cầu khám phá đời sống của người dân địa phương.

Điểm xuất phát từ trụ sở khu Ramsar Xuân Thủy đi qua các làng mới Tân Hồng và Điện Biên. Trong tour, du khách được khám phá đời sống sinh hoạt của cộng đồng dân cư các xã vùng đệm làm nghề đánh bắt và nuôi trồng thủy hải sản, như: Giao Thiện, Giao An, Giao Lạc, Giao Xuân, Giao Hải; ngắm cảnh tập nập của ngư dân bến cá và làng nghề dệt lưới, chế biến thủy hải sản Tiền Lang

- Giao Hải, tham dự phiên chợ quê; được chiêm ngưỡng các công trình kiến trúc tôn giáo, dân sinh độc đáo như chùa Chiền, nhà thờ, nhà bói... Vào các dịp lễ hội, khách du lịch sẽ được tham gia sinh hoạt văn hóa dân gian, lễ hội độc đáo và đặc sắc như bơi chải, đấu vật, té lễ, hát chầu văn của một vùng quê.

- *Tuyến tham quan tổng hợp:* Phục vụ cho du khách muốn tìm hiểu tổng quát về khu Ramsar Xuân Thủy, thời gian đi tour 01 ngày, bằng du thuyền.

Xuất phát từ trụ sở khu Ramsar đi theo sông Vọp ra cửa Ba Lạt - sông Hồng, du khách được ghé thăm ngọn hải đăng Tiên Hải - tỉnh Thái Bình, đài quan sát Cồn Ngạn và thăm Cồn Xanh - một đảo cát pha mới bồi, tham quan đảo Cồn Lu và quay về thăm các cánh rừng ngập mặn ở cửa sông, được ngắm các đàn chim di trú đang bình thản kiếm mồi ở cửa sông Trà và ngắm toàn cảnh khu Ramsar.

- *Tuyến du lịch từ ngoài vùng:* Thời gian đi tour từ 1-3 ngày, đi lại bằng đường bộ (ô tô kết hợp đường sắt).

+ Tuyến từ Hà Nội: Ô tô xuất phát từ Hà Nội chạy thẳng đến mất khoảng 04 giờ, qua các xã Giao Thiện, Giao Hương đến khu Ramsar Xuân Thủy. Khách tiếp tục cuộc hành trình theo các tuyến nội bộ, bằng các phương tiện theo chương trình du lịch đã thiết lập.

+ Tuyến từ thành phố Nam Định: Du khách di chuyển bằng ô tô đến khu Ramsar Xuân Thủy, nếu thời gian dài (1-2 ngày), du khách sẽ được bố trí ăn nghỉ trong khu dịch vụ của Ramsar, hoặc tham gia mô hình du lịch sinh thái cộng

đồng, ở lại nghỉ cùng cư dân địa phương và sử dụng các dịch vụ do cộng đồng dân cư vùng đệm cung cấp. Tại khu Ramsar, sau thời gian tham quan hệ sinh thái đất ngập nước, nếu có chương trình, du khách cũng có thể về nghỉ tại Khu du lịch tắm biển Quất Lâm (khoảng 30 km).

Du khách có thể thiết lập tour theo thời gian phù hợp để đến với khu Ramsar Xuân Thủy, một địa danh du lịch hấp dẫn gắn với những cảnh quan độc đáo.

4. Để khu Ramsar Xuân Thủy luôn là không gian du lịch bền vững

4.1. Xác định những khó khăn và nguy cơ tiềm ẩn

Với danh phận là một Vườn quốc gia nhưng nguồn đầu tư về nhân lực và vật lực của quốc gia và địa phương đối với khu Ramsar Xuân Thủy còn rất hạn chế. Hơn thế, việc sử dụng nguồn đầu tư cho bảo tồn, phát triển đạt hiệu quả thấp. Các hoạt động du lịch diễn ra tự phát làm ảnh hưởng đến môi trường sinh thái. Từ khi chuyển đổi với danh phận là “khu Ramsar”, nguồn đầu tư cho bảo tồn từ quỹ bảo tồn thiên nhiên thế giới đã góp thêm động lực cho việc bảo tồn và phát triển nơi đây. Tuy nhiên, những hoạt động chưa hợp lý vẫn là những rào cản với bảo tồn và tạo sản phẩm du lịch, như:

- Chưa có được quy hoạch tổng thể và chiến lược phát triển hợp lý đảm bảo mối quan hệ bền vững giữa bảo tồn cảnh quan - đa dạng sinh học và phát triển kinh tế (trong đó có phát triển các sản phẩm du lịch).

- Đội ngũ quản lý còn thiếu kinh nghiệm và chuyên môn sâu, nên sử dụng nguồn đầu tư cho các hạng mục thiếu cân

đối, gây thất thoát ngân sách, lãng phí sức lao động. Đôi khi triển khai công việc chưa sát với thực tế và yêu cầu của Công ước Ramsar quốc tế:

+ Tình trạng các khu rừng ngập nước ở vùng đệm thuộc khu Ramsar bị chết nhiều do quá trình sử dụng nuôi tôm theo phương pháp quảng canh của người dân địa phương, làm cho nguồn nước không được tuần hoàn thường xuyên.

+ Sự tăng cường khai thác nguồn lợi thủy sản tự nhiên trong khu của người dân diễn ra mạnh, không có kế hoạch, làm cho nguồn lợi thủy sản giảm nhanh. Đặc biệt, việc sử dụng lưới điện khai thác đã làm nhiều loại ấu trùng bị tiêu diệt, nguồn thức ăn của các loại chim biển di cư đến bị thiếu hụt trầm trọng, số lượng chim đến giảm đáng kể.

+ Việc xác định ranh giới thực địa và quy hoạch các phân khu như: khu phục hồi sinh thái, khu bảo vệ nghiêm ngặt, khu dịch vụ và hành chính chưa rõ ràng, chính xác; chức năng quản lý giữa bảo vệ của khu và kiểm lâm cũng còn sự chồng chéo nên hiệu lực quản lý chưa cao.

+ Sự tranh chấp trong quản lý và đánh bắt hải sản thuộc ranh giới giữa địa phương thuộc Thái Bình và Nam Định (khu Ramsar) làm tổn hại đến hệ sinh thái vùng đệm và vùng tiếp giáp, có thể dẫn đến việc phá vỡ hệ sinh thái tự nhiên của vùng và khu Ramsar.

4.2. Giải pháp và hành động khắc phục hạn chế, nguy cơ để phát triển

Khắc phục những nguy cơ tiềm ẩn để phát triển không gian du lịch sinh thái bền vững là mục tiêu chiến lược của các quốc gia và các tổ chức bảo tồn thiên

nhiên quốc tế. Vì vậy, để đảm bảo cho khu Ramsar Xuân Thủy luôn là không gian du lịch bền vững thì cần phải có những giải pháp hành động phù hợp, cụ thể là:

- Tiến hành tổng kết đánh giá toàn diện kết quả thực hiện dự án “Xây dựng cơ chế tài chính bền vững từ việc quản lý hiệu quả hệ sinh thái đất ngập nước tại Vườn Quốc gia Xuân Thủy” giai đoạn 2013-2015 do Quỹ môi trường toàn cầu (GEF) thông qua chương trình phát triển Liên hiệp quốc (UNDP) tài trợ, Ban quản lý dự án PA - Vườn Quốc gia Xuân Thủy thực hiện. Rút ra bài học kinh nghiệm thực hiện mục tiêu:

- + Xây dựng đề án tạo nguồn tài chính ổn định cho các hoạt động sản xuất, bảo tồn tại vườn.

- + Nâng cao năng lực, nhận thức, trách nhiệm của các cơ quan quản lý hành chính, quản lý ngành các cấp ở địa phương trong việc thực hiện nghiêm ngặt các quy định bảo tồn các vùng sinh thái đặc biệt, bảo vệ đa dạng sinh học theo Công ước Ramsar quốc tế mà các quốc gia đã ký kết.

- Thực hiện tổng điều tra, quy hoạch tổng thể về không gian và kế hoạch hành động bảo tồn hệ sinh thái đặc biệt và phát triển kinh tế theo các kế hoạch ngắn hạn, trung hạn, dài hạn trên quan điểm phát triển bền vững.

- Tổ chức các lớp tập huấn về nhận thức, những kỹ thuật cần thiết về quản lý, lập kế hoạch kinh doanh, xây dựng chiến lược phát triển du lịch, giám sát, bảo tồn đa dạng sinh học... cho cán bộ quản lý, lao động tham gia các hoạt động trong

khu.

- Kết hợp chặt chẽ với các địa phương lân cận “vùng đệm”, cùng đầu tư nhân lực - vật lực với tinh thần trách nhiệm chung là:

- + Cùng bảo tồn và khai thác có trách nhiệm, vừa đảm bảo hiệu quả kinh tế, vừa đảm bảo ổn định hệ sinh thái, đa dạng sinh học của cảnh quan thiên nhiên đặc biệt này trong tổng thể vùng và khu vực.

- + Xây dựng mô hình kết nối các loại hình du lịch, tạo nên mạng lưới các tuyến du lịch tổng hợp, nhiều ý nghĩa, phát huy vai trò của sản phẩm du lịch địa phương mà từ lâu chưa được đem ra phục vụ.

- Đầu tư thỏa đáng cho cộng đồng cư dân địa phương và vùng phụ cận để duy trì và phát huy nét văn hóa đặc thù vốn có nhằm phục vụ du khách thập phương khi đến với khu Ramsar theo các mục đích tham quan, vui chơi giải trí, nghiên cứu khoa học.

- Thiết lập các quy định nội bộ nghiêm ngặt về việc sử dụng tài nguyên đáp ứng nhu cầu của du khách; đặc biệt chú ý giáo dục nâng cao nhận thức và trách nhiệm cho cộng đồng dân cư địa phương, khách du lịch, các doanh nghiệp du lịch về bảo vệ môi trường trong khu Ramsar.

- Xây dựng hoàn thiện hệ thống cơ sở hạ tầng, vật chất kỹ thuật, đặc biệt là các dịch vụ sản phẩm du lịch trong và ngoài khu đạt chuẩn, đảm bảo đáp ứng nhu cầu về quản lý điều hành, an ninh, an toàn.

- + Hệ thống giao thông từ ngoài vào,

giao thông nội bộ và phương tiện vận chuyển thuận lợi, không gây tác động xấu về môi trường (tiếng ồn, khói bụi).

+ Hệ thống thông tin liên lạc nội bộ, các cơ sở lưu trú, dịch vụ văn hóa thể thao, vui chơi giải trí phù hợp với hoạt động du lịch sinh thái, đảm bảo duy trì nếp sống văn hóa cộng đồng và không làm xáo trộn các loài động vật hoang dã lưu trú trong khu Ramsar, vùng đệm và phụ cận.

- Xây dựng, mở rộng mô hình “Du lịch có trách nhiệm” với các hoạt động tham quan, tiêu thụ sản phẩm du lịch, các hoạt động bảo vệ môi trường và giáo dục bảo vệ môi trường để vừa đảm bảo quyền lợi và trách nhiệm của cộng đồng dân cư địa phương, khách du lịch và doanh nghiệp du lịch về kinh tế, về bảo vệ môi trường, bảo tồn hệ sinh thái, đa dạng sinh học đặc biệt của quốc gia và quốc tế.

4. Kết luận

Vườn Quốc gia Xuân Thủy (Giao Thủy - Nam Định), từ khi được công nhận là khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam trong hệ thống các khu Ramsar của

thế giới đã trở thành điểm nhấn quan trọng, đang được các doanh nghiệp du lịch và du khách hướng tới. Với tiềm năng đa dạng và phong phú, nơi đây có thể phát triển các loại hình du lịch đáp ứng nhu cầu của du khách. Trong thời gian tham gia hành trình 1-2 ngày, du khách sẽ được thưởng thức những cảnh quan thiên nhiên với vẻ đẹp tiềm ẩn; tham gia những hoạt động gắn với phong tục, tập quán sản xuất, sinh hoạt của cộng đồng dân cư vùng ngập nước.

Kết quả nghiên cứu và đánh giá về bảo tồn và phát triển du lịch trong thời gian qua cho thấy, trong bất kỳ hoàn cảnh nào, mục tiêu gì thì vấn đề thực hiện các giải pháp để phát triển du lịch sinh thái bền vững phải luôn được duy trì và xem là nhiệm vụ hàng đầu, bởi: đảm bảo sự phát triển bền vững sẽ vừa đảm bảo thực hiện nghiêm ngặt những quy định của Công ước Ramsar quốc tế về bảo tồn đa dạng sinh học các hệ sinh thái đặc thù của thế giới tại các quốc gia, địa phương, vừa đảm bảo lợi ích kinh tế - xã hội cho địa phương, doanh nghiệp du lịch và du khách.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Vũ Tuấn Cảnh (1996), *Cơ sở khoa học cho việc tổ chức và quản lý hệ thống các khu du lịch và đề xuất quy chế tổ chức và quản lý khai thác các khu du lịch ở Việt Nam*, Đề tài nghiên cứu cấp Bộ, Viện Nghiên cứu phát triển du lịch, Hà Nội.
2. Công ước Ramsar (1988), *Vườn Quốc gia Xuân Thủy, khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam*.
3. Cục Bảo vệ Môi trường Việt Nam (2005), *Tổng quan hiện trạng đất ngập nước sau 15 năm thực hiện Công ước Ramsar*, Hà Nội, Việt Nam.
4. Quốc hội (2008), *Luật Đa dạng sinh học*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Ủy ban nhân dân huyện Giao Thủy (2010), *Đề án phát triển du lịch huyện Giao Thủy giai đoạn 2011 – 2015, tầm nhìn 2020*.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 27-6-2015; ngày phản biện đánh giá: 30-7-2015; ngày chấp nhận đăng: 20-10-2015)